

Інформаційна та медійна грамотність - головна компетенція сучасної людини

Oleh Dzholos

Related papers

[Download a PDF Pack](#) of the best related papers

[Media psychology_at the intersection of information and educational spaces.pdf](#)

Voznesenska Olena

[T ÜRKİYE'DEKİ SÖZLÜKBİLİM ÇALIŞMALARINDA DOĞAN AKSAN'IN YERİ VE ÖNEMİ. Треті Геретівські чи...](#)

Ümmügülsüm Babaoğlu Dohman

Збірник статей Восьмої міжнародної науково-методичної конференції *«Критичне мислення в епоху токсичного контенту»*

З-41 Збірник статей Восьмої міжнародної науково-методичної конференції «Критичне мислення в епоху токсичного контенту». – Київ : Центр Вільної Преси, Академія української преси, 2020. – 494 с.

ISBN 978-617-7370-10-8

Упорядники:

Валерій Іванов, президент Академії української преси, доктор філологічних наук, професор;

Оксана Волошенюк, науковий співробітник Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського НАН України, менеджер медіаосвітніх програм Академії української преси.

Збірник об'єднав статті учасників Восьмої міжнародної науково-методичної конференції з медіаосвіти та медіаграмотності, де йдеться про теоретичні й світоглядні засади медіаосвіти, медіаосвіту та медіаграмотність у дошкільних навчальних закладах та початковій школі, в середніх загальноосвітніх закладах; про організаційні та управлінські моделі упровадження медіаосвіти; про медіаграмотність як педагогічну компетенцію. Видання уможлиблює вивчення методів викладання медіаосвіти та медіаграмотності у вищій педагогічній освіті та в післядипломній педагогічній освіті. Одна з чільних тем в Україні – це медіаграмотність як педагогічна компетенція також представлена в збірнику.

***Відповідальність за підбір і виклад фактів та ілюстрацій у статтях несуть самі автори.
Статті у збірнику представлені в авторській редакції.***

ЗМІСТ

Передмова.....	9
----------------	---

I. ТЕОРЕТИЧНІ Й СВІТОГЛЯДНІ ЗАСАДИ МЕДІАОСВІТИ

Ольга Гарматій

Критичне мислення як ключова компетенція медіаграмотності.....	11
--	----

Михайло Коропатник

Нова українська школа: чи потрібна педагогам та учням інформаційно-комунікаційна компетентність?.....	17
---	----

Олександр Мокрогуз

Критичне мислення в контексті медіаосвіти.....	26
--	----

М. Герасимович

Медіаосвіта в Україні як чинник на шляху становлення інформаційного суспільства.....	30
--	----

Вікторія Чуркіна, Вікторія Федоренко

Конвергентність та мультмедійність медіа в XXI столітті.....	34
--	----

Ксенія Кудрявцева

Динаміка поширення фейків в соціальному просторі.....	38
---	----

Олена Зіненко

Візуальний сторітелінг як інструмент медіаграмотності	42
---	----

Людмила Іваненко, Наталія Барішовець

Медіаграмотність як пріоритетний напрямок розвитку інформаційної компетентності у суспільства.....	47
--	----

Ольга Головка, Олександр Баранов

Безпека медіапростору в умовах цифрових трансформацій: законодавчі ініціативи чи інформаційна культура?	52
---	----

Надія Компанієць

Розвиток особистості в епоху тосичного контенту.....	58
--	----

Вячеслав Прилюк

Фейкування і спотворення мови.....	63
------------------------------------	----

Вікторія Вронська

Психологічне здоров'я сучасної особистості.....	67
---	----

II. МЕДІАОСВІТА ТА МЕДІАГРАМОТНІСТЬ В ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Тетяна Чашка

Формування медіатворчості у дітей середнього дошкільного віку шляхом залучення їх до медіадіяльності	74
--	----

Людмила Швайка, Інна Молодушкіна, Олена Тарасова

Педагогічні орієнтири розвитку критичного мислення сучасних дошкільників: шпаргалка для дорослих	84
--	----

VIII. МЕДІАГРАМОТНІСТЬ І КОРИСТУВАЧ. МЕДІАГРАМОТНІСТЬ В ПОЖИТТЄВІЙ ОСВІТІ

Віктор Голобородько

Проблема вимірювання наслідків поширення дезінформації в українському інформаційному просторі.....423

Олег Джолос

Інформаційна та медійна грамотність - головна компетенція сучасної людини427

Юлія Доброносова

Критичне мислення і медіакреативність як передумови формування гармонійного медіадосвіду особистості.....432

Ольга Крутенко

Актуальні проблеми медіаосвіти дорослих та шляхи їх подолання440

Ірина Кобзева, Олександра Белєніннік

Формування у підлітків та молоді навичок безпечної поведінки в інформаційному просторі.....444

Оксана Іванченко

Екологічна проблематика як привід для маніпуляції в медіа449

Ірина Ладика

Роль медіа у формуванні навичок медіаграмотності у споживачів інформації454

Олександр Тягло

Як виховувати вміння протидіяти токсичним інформаційним впливам?459

Вікторія Маркова

Фактчекінгові медіаресурси у формуванні критичного мислення населення...465

Артем Захарченко

Маніпуляції, від яких не захиститися фактчекінгом та стандартами BBC.....469

Ольга Ладика, Оксана Ярема

Навчання запобігання видам шахрайства у медійному просторі.....474

Ганна Старкова, Ганна Сорокіна

Елементи картини світу студентської молоді крізь призму мемів482

Орися Харитонюк

Зброя XXI століття – не зброя!?492

Ольга Ладика

доцент кафедри англійської філології та методики навчання англійської мови
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Оксана Ярема

доцент кафедри англійської філології та методики навчання англійської мови
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

НАВЧАННЯ ЗАПОБІГАННЯ ВИДАМ ШАХРАЙСТВА У МЕДІЙНОМУ ПРОСТОРИ

У статті розглянуто поняття інфо-медійної грамотності та способи її формування шляхом інтеграції розроблених завдань з релевантної тематики у програму занять з практики англійської мови для студентів I курсу англійського відділення. Завдання мають на меті забезпечити розуміння поняття ІМГ, а саме розкривають значення термінів сфери «шахрайство», способів дій при різних його видах та використання додатків, що мінімізують вплив фейкового інформаційного потоку.

Ключові слова: інфо-медійна грамотність, фішинг, смішинг, вішинг, види шахрайства.

Постановка проблеми. Розвиток медійної грамотності та критичного мислення у навчанні англійської мови є необхідним викликом сучасного цифрового світу. Студенти повинні бути обізнаними про можливості багатьох онлайн ресурсів, якими вже користуються чи про існування яких навіть не здогадуються. **Актуальність обраної тематики** в межах тематичного модуля «Means of Communication» засвідчує необхідність формування критичного мислення та пошуку засобів для запобігання інформаційної вразливості в умовах вищої школи, зокрема формування таких навичок на початковому етапі навчання, у студентів I курсу. Особливої актуальності інфомедійна грамотність для цієї вікової категорії набуває в умовах активного застосування медіа-інструментів в умовах соціальної комунікації. Розробка навчальної програми з підготовки майбутніх вчителів шляхом забезпечення імплементації інфомедійної грамотності та навичок критичного сприйняття інформації сприятиме сучасній професійній підготовці майбутніх учителів, які після закінчення університету впроваджуватимуть навички медіаграмотності у закладах загальної середньої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Медіаграмотність, за визначенням О. Різуна, є сукупність знань, навичок та умінь, що дозволяють людям аналізувати, критично оцінювати і створювати різноманітні повідомлення для різних типів медіа. До того ж, медіаграмотність передбачає вміння розуміти й аналізувати, як медіа функціонують у суспільстві та який вплив вони мають [6]. Особливої актуальності набуває формування навичок ІМГ у школярів та студентів. Зокрема, впродовж останніх двох років стрімко зріс інтерес у формуванні різноманітних навичок грамотності: фінансової, емоційної, інфо-медійної тощо [1, с. 100]. Як результат створюються портали медіаосвіти та медіаграмотності подібно до однойменної платформи від Академії Української Преси, онлайн-курси, зокрема на популярному сьогодні ресурсі Prometheus, з 2018 року відбувається імплементація проекту «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність» від IREX.

Через ситуацію, що склалась в Україні, питання саме ІМГ є одним з пріоритетних у формуванні навичок 21 століття. Це підтверджується і тим фактом, що на основі проведено

КМІС опитування у 2018 році, «основними вимогами українців до новин протягом останніх чотирьох років лишаються чесність та достовірність (44 %), об'єктивність (19 %), своєчасність (15 %). Частка тих, хто знає про існування замовних матеріалів в ЗМІ зростає і становить 65 %. При цьому лише трохи більше половини тих, хто знає про існування таких матеріалів, декларує вміння їх розрізняти. Збільшилась частка тих, хто критично оцінює достовірність інформації в ЗМІ орієнтуючись на походження новин (28 %) та збалансованість точок зору в них (29 %), при тому залишається значною частка аудиторії, яка у визначенні достовірності новин орієнтується на свою інтуїцію чи вподобання (26 %). В українському суспільстві існує усвідомлення необхідності впровадження медіаграмотності та запит на медіаосвіту, при чому не лише шкільну/студентську, але й на більший загаль» [5].

Постановка завдань дослідження. Метою розроблених занять є опанування технологією підвищення рівня медіаграмотності та підтвердження ролі вищої школи в інтеграції навичок критичного сприйняття інформації в освітній процес підготовки майбутніх учителів закладів вищої освіти. Завданнями розроблених занять є ознайомити студентів із небезпекою інтернет простору, а саме способів маніпуляції та шахрайства. Молоді люди повинні вміти відрізнити шахрайські повідомлення та впливи під час соціальної комунікації та вміти активно застосовувати корисні медіа-інструменти.

Введення тематичного модуля з інфо-медійної грамотності на заняттях з практики англійської мови власне на 1 курсі сприяє формуванню у студентів навичок фільтрування фейкової інформації, що впливає на підбір якісного контенту для підготовки індивідуальних проектів з навчальних дисциплін, вибір правильного вектору та підбір достовірних фактів з наукових досліджень, а також створює фундамент для застосування сформованих навичок під час вивчення подальших курсів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Автори-розробники занять з ІМГ, пропонують у статті технології та інструменти, які дозволять ефективно використовувати можливості нового медійного світу, а також переосмислити існуючі методи викладання та сформувати нові підходи, у яких медійна грамотність і критичне мислення посідатимуть стрижневе місце.

У статті, запропоновані авторами завдання, були розроблені в межах участі у проекті «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність», який виконується Радою Міжнародних наукових досліджень та обмінів IREX, Посольством США та Посольством Великої Британії в Україні у партнерстві з Академією української преси та за підтримки Міністерства освіти і науки України. ТНПУ ім. В. Гнатюка є одним із 10 ЗВО України, який включений до 2-х річної програми проекту.

Завдання мають на меті забезпечити розуміння поняття термінів сфери «шахрайство», способів дій при різних його видах та використання додатків, що мінімізують вплив фейкового інформаційного потоку.

Первинна апробація запропонованих завдань з теми «Means of Communication» здійснювалась під час занять з групою студентів 1 курсу у кількості 14 осіб. Тривалість однієї сесії – 120 хвилин (2 академічні години). Наведемо приклад завдань, що розроблені для Сесії 1.

Завдання 1. Провести зріз рівня проінформованості студентів з теми «Медіа та медіаграмотність» за допомогою методу ввідного анкетування (Entry Card).

Інструкція. Перейдіть за посиланням та виконайте тестового завдання.

Джерело: <https://www.brainpop.com/english/studyandreadingskills/medialiteracy/quiz/>

Матеріал: Гаджети та доступ до інтернету.

Час виконання: 10 хв.

Завдання 2. Фішинг, смішинг і вішинг. Завдання містить три поетапні кроки.

Крок 1. Ознайомлення з поняттями фішинг, смішинг і вішинг.

Інструкція: Перегляньте відео (англійською мовою мовою) та зверніть увагу на різницю між поняттями і способи запобігання цих явищ.

Джерело: https://www.youtube.com/watch?v=_Tc5qywg-8g

Матеріал: Проектор, екран, колонки та доступ до інтернету.

Час виконання: 2 хв

Крок 2. Перевірка засвоєння матеріалу, а саме розмежування студентами суміжних понять фішинг, смішинг і вішинг.

Інструкція: Поділ на групи по 3 студенти методом А-В-С.

Прочитайте ситуації та визначте який вид шахрайства описаний. На рисунках 1-3 представлено таблицю, яку потрібно заповнити, з одним з описів типу шахрайства. Такі ж описи студенти отримують про інші види та відповідно пропонують свій варіант дій у таких випадках або наводять приклади з життя.

Джерело: розроблені матеріали (див. Рис. 1-3).

Матеріал: роздруківки.

Час: 7 хв

Перевірка правильності відповідей. Пояснення етимології понять.

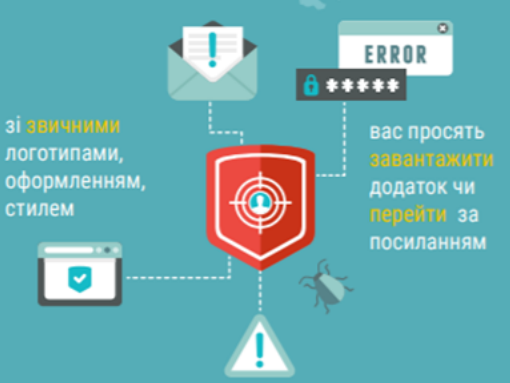
Вид шахрайства: Це ...	
<p>ЩО ВІДБУВАЄТЬСЯ?</p> <p>Прийшов лист: на перший погляд схожий на листи, які регулярно надходять із банку</p> <p>зі звичними логотипами, оформленням, стилем</p> <p>вас просять завантажити додаток чи перейти за посиланням</p> <p>формулювання свідчать, що справа нагальна</p>	<p>ЯК ДІЯТИ ?</p>

Рис. 1. Зразок таблиці з описом виду шахрайства та плану дій.

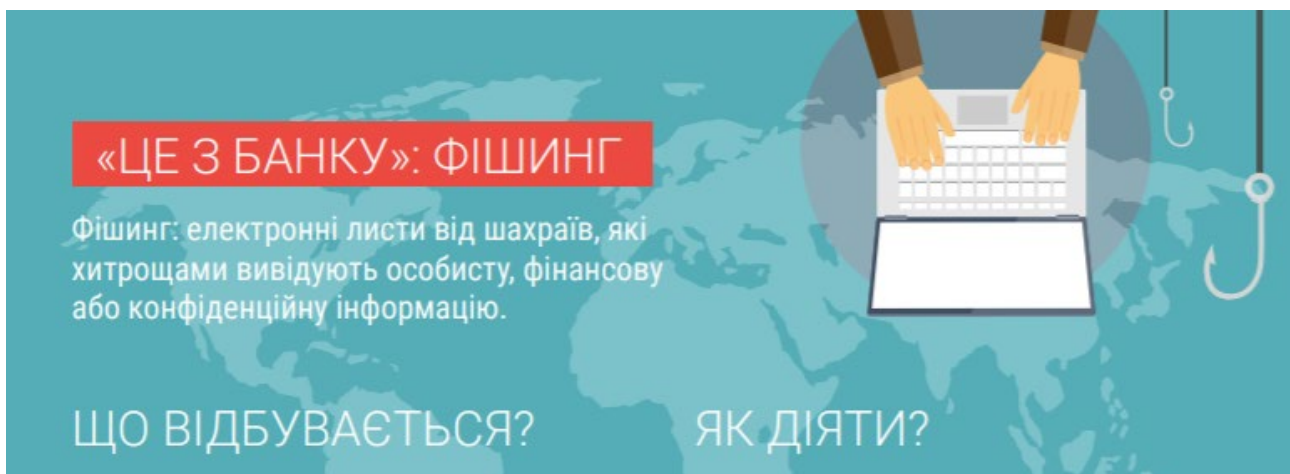

Рис. 2. Відповідь до завдання.

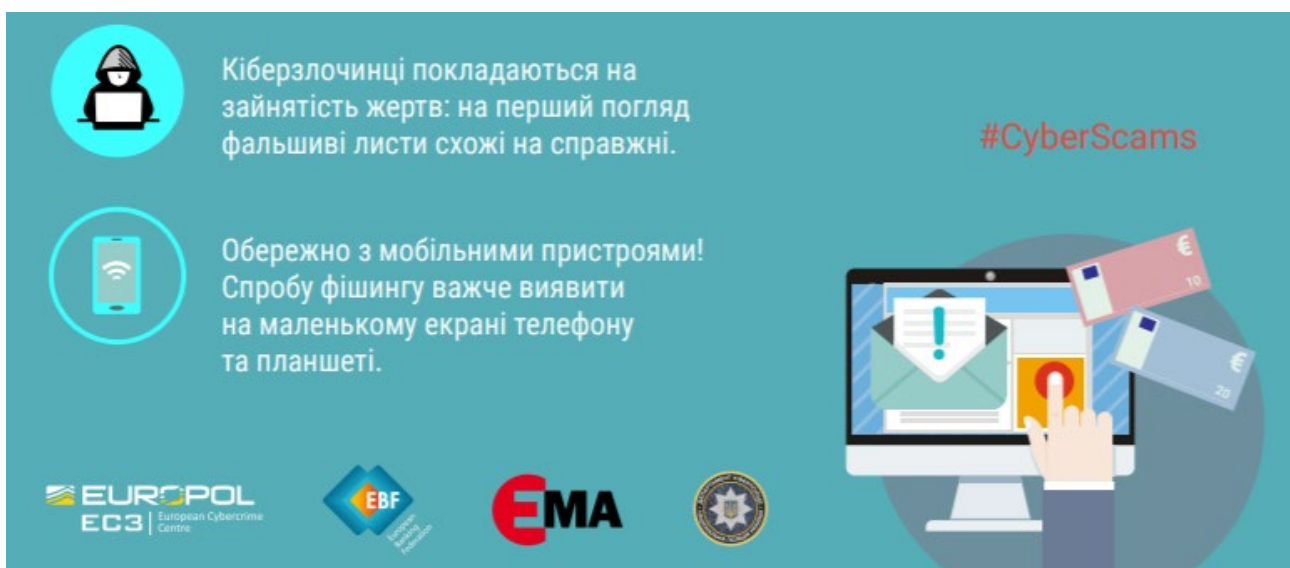

Рис. 3. Зразок плану дій.

Крок 3. Введення понять англійською мовою.

Метод роботи: Buzz lecture

Інструкція: Поділ на групи по 5.

Капітан кожної групи роздається теоретичний матеріал (див. Рис. 4) і дається 5 хв для його самостійного засвоєння. В той час кожному члену групи даються пусті картки з трьома поняттями (див. Рис. 5), до яких вони додумують пояснення англійською мовою.

Капітан повертається в команду і власними словами пояснює свій опрацьований матеріал. Члени групи роблять нотатки і порівнюють власні дефініції з поданими капітаном. Далі відбувається ротація капітанів за годинниковою стрілкою і повторення процедури з іншими командами – пояснення і співставлення. На кінець завдання у кожного студента буде заповнена картка з дефініціями опрацьованих понять.

Час виконання: 25 хв.

РОЗДРУКІВКА 3 – для кожного із присутніх студентів

Phishing is

Vishing is

Smishing is

Bait is

Avoid the Hook

Рис. 4. Картка для заповнення дефініцій понять.

РОЗДРУКІВКА 2 – для капітанів

1)

2)

Рис. 5. Інформація до ознайомлення для капітанів.

Завдання 3. Додатки, що забезпечують безпеку користування онлайн-сервісами.

Крок 1. Ознайомлення з існуючими додатками, що забезпечують безпеку користування онлайн-сервісами.

Інструкція: Індивідуальна робота.

На екрані запропоновано 6 найпоширеніших і перевірених додатків, що забезпечують безпеку користування онлайн-сервісами.

Зайдіть у **Google Market** чи **AppStore** та знайдіть інші корисні додатки або поділіться власним досвідом користування такими.

Джерело: розроблена презентація (рис.6)

Матеріал: презентація.

Час: 6 хв.

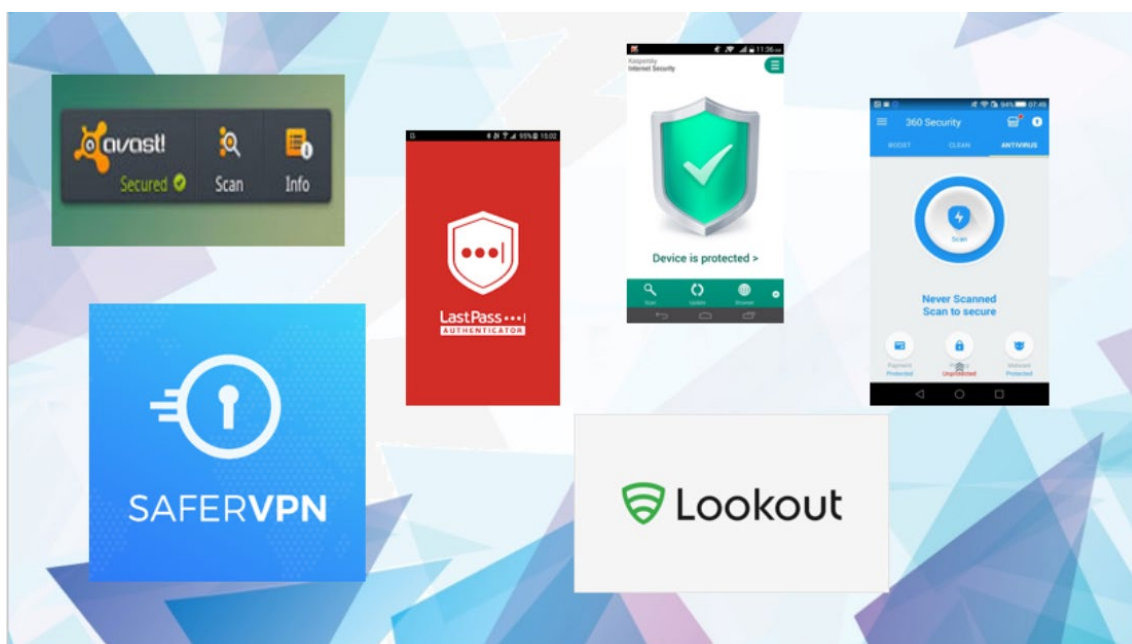

Рис. 6. Зразки додатків для операцювання.

Крок 2. Обмін інформацією та занурення у мету та дію кожного з додатків.

Інструкція: Поділ на групи по 4 способом Seasons.

З'ясуйте мету обраних додатків та особливості роботи кожного.

Обговоріть їх у групі.

Представте схематично та здійсніть ранжування усіх запропонованих на шкалі (див. Рис. 7).

Рис. 7. Шкала для ранжування додатків.

Матеріал: 1) ватман, фломастери; 2) роздруківка зі шкалою, ручка.

Час виконання: 15 хв.

У кінці заняття доцільним є проведення короткої сесії рефлексії щодо отриманих знань та отримання зворотного відгуку від студентів. Так, серед основних плюсів введення цього тематичного матеріалу студенти відзначили його актуальність та затребуваність для якісного користування інформаційним простором медіа, універсальність застосування не лише у навальній діяльності, та отримання своєрідного вектору для розвитку навичок з ІМГ самостійно.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Усі завдання розроблено відповідно до зазначених у вимогах до проекту IREX компетентностей, а саме робота під час сесій покликана сформувати у студентів:

- вміння аналізувати рекламу, розрізнати її типи (соціальна, комерційна, піар, контекстна реклама тощо)
- вміння обґрунтовувати власну позицію
- вміння аналізувати передумови та причини події
- вміння ідентифікувати інструменти маніпуляції
- вміння ефективно шукати інформацію
- вміння шукати та працювати з джерелами та першоджерелами
- навички з особистої кібербезпеки
- вміння аналізувати фото, лого, символи, постери, інфографіку, інші візуальні ряди вміння втілювати ідеї завдяки онлайн-інструментам.

Тематика модуля уможливилоє продовження роботи за принципом наступності у навчанні. Як приклад представлено схему розробки сесії у межах тем «Інтернет» та «Радіо», завдання якої можна розробити та імплементувати згодом. Оскільки тема «Інтернет» є доволі широкою, вона може містити кілька окремих сесій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гендерні медійні практики: Навчальний посібник із гендерної рівності та недискримінації для студентів вищих навчальних закладів // Штурхецький С., Маслова Ю., Гончар Ю., Гусак Н., Савельєва Ю., Петрушкевич М. – 2014. 206 с.
2. Інтеграція інфомедійної грамотності у навчальний процес. Навчально-методичні матеріали проекту «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність». – К.: IREX в Україні, 2019-2020.
3. Квіт С. Масові комунікації: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / С. Квіт ; Національний ун-т «Києво-Могилянська академія». – К. : Києво-Могилянська академія, 2008. – 206 с.
4. Мацкевіч Т. Пошук ефектыўных шляхоў навучання медыяграмацнасці ў школе. Медыяком-

пас. URL: <http://www.nastaunik.info/node/14943>

5. Черненко Т. В. Міжнародний досвід впровадження медіаграмотності для окремих цільових груп: можливості для України // Національний інститут стратегічних досліджень, відділ інформаційної безпеки та розвитку інформаційного суспільства. – 2019. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/informaciyini-strategii/mizhnarodniy-dosvid-vprovadzhennya-mediagramotnosti-dlya>
6. Різун О. Медіаосвіта і медіаграмотність: підручник — ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; за наук. ред. В. В. Різуна. — К.: Центр вільної преси, 2012. — 352 с.

The article deals with the concept of info-media literacy and ways of its formation by integrating the developed tasks on relevant topics into the program of the English language practice for students of the 1st year of English department. The tasks are intended to provide an understanding of the concept of IML, namely to reveal the understand the meaning of the term “fraud” and its types, the ways of reaction to those types and the use of applications that minimize the impact of fake information flow.

Keywords: *information and media literacy, phishing, vishing, smishing, fraud.*